

SYRJÄYTYMISEN SYISTÄ

TÄHKÄ JORMA 2016

YLEISTÄ

- Elämäntavaksi muuntuneen syrjäytymisen syyt liittyvät yleensä asianomaisen persoonallisuuden kehityksen vaillejääneisyyksiin, itsetuntovaurioihin ja vääristymiin.
- Ne eivät välttämättä näytkään selkeinä diagnooseina , vaan usein:
 - epämääräisenä irrallisuutena,
 - näköalattomuutena,
 - elämänilon puutteena ja
 - haluttomuutena ottaa aikuinen vastuu itsestään, niin toimeentulon, vanhemmuuden kuin muidenkin ihmissuhteiden alueella.

Yleistä 2:

- Taustasyinä ovat yleensä kehitysvuosien ihmissuhteisiin liittyneet puutteet ja usein vakavatkin häiriöt, kuten hyväksikäytöt, alkoholismi, väkivalta, inesti, rakkaudettomuus ja kasvatusvastuussa olleiden kyvyttömyys ilmaista ja hallita tunteitaan.
- Syrjäytyneitä löytyy kaikista yhteiskuntaluokista.

PERSOONALLISUUSVAURIOIDEN LUONTEESTA JA TAUSTASYISTÄ

- Traumaattiset kokemukset vahingoittavat persoonallisuutta ja aiheuttavat minän jakautumisen erillisiin osiin.
 - Kehityskykyiseen, iänmukaiseen, vaikkakin vuorovaikutusvalmiuksiltaan usein puutteelliseen **kehitysminään**, sekä
 - traumaattisiin tai muihin kehitysminään integroitumattomiin minätiloihin, jotka eivät ole kehitysminän hallinnassa.
 - Integroitumattomat minätilat hallitsevat ajoittain tietoisuutta ja syrjäyttävät kehitysminän tajunnan sisältönä.

Persoonallisuusvaurioiden luonteesta...2:

- Kehitysminään integroitumattomien minätilojen tarkempi luonne vaihtelee ihmisestä toiseen. Ne voidaan jakaa kahteen pääryhmään:
- Uhrina olemisen minätiloihin, joita kutsun **uhriminäksi**, ja toisaalta sisäistykseen ja samaistukseen traumojen aiheuttajiin, joita kutsun **alistavaksi minäksi**.
- Kun kehitysminä ei ole riittävästi saavuttanut iänmukaista identiteetin tunnetta, asianomainen kärsii usein epävakaasta persoonallisuudesta.

Persoonallisuusvaurioiden luonteesta... 3

Lievemmassä muodossa sekä uhriminä että alistava minä tavataan useimmilla ihmisillä ja ne voivat silloinkin merkittävästi vaikeuttaa heidän elämäänsä.

- Ihmisen persoonallisuus rakentuu keskeisellä tavalla vuorovaikutuskokemusten sisäistämisestä, jotka koostuvat itseä ja toista ihmistä koskevista mielikuvista.
- Uhriminä ja alistava minä ovat siten saman traumaattisen vuorovaikutuskokemuksen kaksi eri puolta.

UHRIMINÄN LUONTEESTA

- Uhrin minätilassa etsitään tiedostamatta sitä, mitä lapsuudessa on jääty vaille. Samalla haetaan hyvitystä koetuille vääryyksille.
- Uhriminä kokee aikuisen vastuunkannon itsestään, työelämässä ja perheessä epäoikeudenmukaisena.
- Koska menetyksiä ei voida enää konkreettisesti saada hyvityksi, uhrin minätilassa elävät jatkuvassa uhmakkaassa vaillejääneisyydessä, jossa he syylistävät maailmaa vaikeuksistaan, pakenevat aikuista vastuuta ja kokevat tuhoavan kateuden ja vihan tunnetta aikuista selviytymiskykyä ja elämäniloa ilmaisevia ihmisiä kohtaan.
- Selviytymiskykyiset ihmiset koetaan riistäjinä, koska heillä on elämänilossaan sellaista mitä uhriminä ei voi koskaan tavoittaa. Pystyvät aikuiset myös tiedostamatta roolitetaan niiksi vanhemmiksi jotka eivät antaneet heille riittäviä elämän eväitä.

Uhriminän luonteesta 2:

- Uhriminä on taitava manipuloimaan muita ihmisiä säälin ja syyllisyyden tunteilla, saadakseen erilaista vastikkeetonta hyötyä itselleen, josta ei koskaan olla aidosti kiitollisia ja joka ei koskaan ole riittävää.
- Uhriminä on kuin persoonallisuuden käenpoikanen , mitä enemmän sitä tuetaan, sitä suuremman vallan se saa ihmisessä ja syrjäyttää vähitellen kehitysminän.
- Kehitysminän auttaminen sen sijan aina kannattaa.
- Sen tavoitteena on aikuinen, iänmukainen elämä, se nousee heti jaloilleen, kun pystyy, ja on avusta kiitollinen.

Uhriminän luonteesta 3:

- Uhriminä on siten kehitysminän vihollinen. Se pyrkii sabotoimaan kehitysminän pyrkimyksiä iänmukaisen aikuisuuden hallintaan saamisessa, koska se ei voi luopua varhaisista tarpeistaan.
- Näin hyvin alkanut opiskelu, työsuhde tai muu aikuinen pyrkimys saattaa yllättäen kariutua masennuskohtauksiin, alkoholin liikakäyttöön tai johonkin muuhun itsetuhoisaan toimintaan.
- Uhriminän ahneus ja tuhoava kateus voi myös kohdistua ulkomaailmaan ja ilmetä esimerkiksi varasteluna ja kiusaamisena, sekä äärimuodoissaan ryhmäilmiöinä kuten vuoden 2011 Lontoon ryöstelyorgioina.
- Uhriminä ja kehitysminä voivat vaihdella äkkijyrkästi tajunnan sisältönä. Lontoon ryöstelyyn osallistunut sosiaalityöntekijä kävi itse ilmoittautumassa poliisille. Hän sanoi, ettei ymmärrä mikä syrjäytti vastuuntuntoisen aikuisen hänessä ja sai hänet hallitsemattomaan tuhoavan ahneuden tilaan.

ALISTAVAN MINÄN LUONTEESTA

- Alistavan minän kokemus tuhoavasta ylivoimaisuudesta muihin nähden on seurausta samaistumisesta koettujen traumojen aiheuttajiin.
- Alistava minä ja uhriminä vaihtelevat tajunnan sisältönä samallakin henkilöllä.
- Alistavan minän hallitessa jokin ihminen, tai ihmisryhmä, näyttäytyy arvottomana, halveksittavana ja pahana.
- Uhriminän huonommuudentunteet sijoitetaan näin sitä tiedostamatta toisiin ihmisiin.
- Ei ole harvinaista, että uhrina ollut kiusattu on myöhemmin kiusaajan roolissa, esiintyen ylimielisen itsevarmana, muita mitätöiden ja ivaten. Tämä on tavallinen tausta myös rasisimille.

VANHEMMUUS UHRIMINÄN TAI ALISTAVAN MINÄN HALLITESSA

- Uhriminä ei kykene vanhemmuuteen, vaan pyrkii usein tekemään lapsestaan itselleen vanhemman korvikkeen, jolle uskoutuu vaikeuksissaan ja johon turvautuu peloissaan.
- Uhriminä myös ajoittain kilpailee ja kokee kateutta ja vihamielisyyttä lapsensa hoidetuksi tulemisen tarpeiden ja suhteen ja saattaa sekä laiminlyödä että vahingoittaa lasta , usein kurinpidon nimissä.
- Välillä vanhempi saattaa myös sijoittaa oman uhriminänsä lapseen ja saattaa tuolloin ylenpalttisesti "hemmotella" lasta, kuitenkin omista tarpeistaan käsin ohittaen lapsen aidot iänmukaiset tarpeet.

Vanhemmuus...2:

- Myös kotieläimet saattavat edustaa uhriminää, jolloin ne saattavat tulla ihmissuhteita tärkeämmäksi.
- Parhaassa tapauksessa lapsi kelpaa välillä "kaveriksi", jonka suhteen vanhemmalla ei kuitenkaan ole turvaa antavaa auktoriteettia, eikä kykyä asettaa tarvittaessa rajoja.
- Vahemman uhriminä saattaa äkillisesti vaihtua alistavaksi minäksi jolloin lapsi voi äkkiäarvaamatta joutua henkisen ja fyysisen väkivallan kohteeksi.
 - Esimerkiksi pieni tyttö, joka hetkeä aikaisemmin on ollut äidin parentifioitu uskottu jolle äiti on vuodattanut murheitaan, saattaa yhtäkkiä kuulla olevansa kaiken pahan alku ja juuri.

Vanhemmuus...3:

- Vaihtelevat minätilat tekevät usein vaikeaksi arvioida vanhempien pystyvyyttä vanhemmuuteen lyhyiden viranomaistapaamisten aikana.
- Mitä enemmän heidän omat lapsuuden ihmissuhteensa ovat muodostuneet heidän vanhempiensa vaihtelevien tarpeiden pohjalta, aidon nähdyn tulemisen ja empaattisen kohtaamisen sijasta, sitä funktionaalisempia ja rikkinäisempiä myös heidän minäkokemuksensa ja ihmissuhteensa ovat.
- Oma minä pyrkii tuolloin muovautumaan sosiaalisissa suhteissa sellaiseksi kuin asianomainen kuvittelee muiden häneltä odottavan.
- Monet häiriytyneet vanhemmat pystyvät siten näyttämään tilapäisesti, viranomaisten odotusten pohjalta, hämmästyttävän vakuuttavalla tavalla ihannevanhempaa.

SYRJÄYTYNEISYYDEN EHKÄISYSTÄ JA HOIDOSTA

- Syrjäytymisvaarassa olevat ihmiset tarvitsevat apua kehitysminälleen.
- Heiltä on edellytettävä kehitysminän aikuisuutta ja tarvittaessa **autettava saamaan lisää psykososiaalisia ja ammatillisia valmiuksia.**
- Vastikkeeton sosiaaliturva saattaa edistää syrjäytymistä tukemalla uhriminän pyrkimyksiä paeta aikuista vastuuta.
- Uhriminän ja alistavan minän yllykkeille on asetettava rajat, ja ne on pyrittävä saamaan kehitysminän hallintaan.

Syrjäytyneisyyden ehkäisystä 2:

- Lievissä tapauksissa esim. asevelvollisuuden suorittaminen voi vahvistaa kehitysminää ja korjata puuttuvaa vastuullisuutta ja kurinalaisuutta.
- Vaikeammissa tapauksissa saatetaan tarvita **kuntouttavaa psykososiaalista terapiaa** identiteetin , vuorovaikutustaitojen ja tunteiden hallinnan parantamiseksi, sekä uhriminän ja alistavan minän hallintaan saamiseksi.
- Terapiassa on kehitysminän saatava surra ja työstää kehitysvuosien pelon, turvattomuuden, häpeän , vihan ja loukatuksi tulemisen tunteet, eheytyäkseen ja saadakseen tuhoavat yllykkeet hallintaansa.

Syrjäytyneisyyden ehkäisystä 3:

- Syrjäytymisen keskeisimmät syyt ovat kehitysvuosina koetut traumat ja kehityksellisten tarpeiden laiminlyönnit.
- Erityisesti alle 3-vuotiaiden lasten päivähoitoon liittyvät epäkohdat saattavat vaurioittaa persoonallisuuden perustan kehitystä, samoin kuin riittävien kasvua tukevien aikuiskontaktien puute myöhemminkin lapsuudessa.
- Perheväkivallan suhteen tulisi ymmärtää, että yleensä, niin toistuva väkivalta, kuin siihen jatkuva alistuminenkin, on oirekäyttämistä.
- Usein puoliset ilmentävät toistuvasti ja pakonomaisesti lapsuuden traumaattisia väkivaltakokemuksia, joko alistajan tai uhrin rooleissa, jotka eivät ole heidän kehitysminänsä hallinnassa.

Syrjäytyneisyyden ehkäisystä 4:

- Turvataloissa tulisi selvittää väkivaltakäyttäytymisen taustoja, varmistaa lasten turvallisuus jatkossakin ja tarjota apua vanhemmille.
- ADHD- tai Asperger-diagnoosia epäiltäessä on tarkoin selvitettävä perhetausta. Epävakaiden perheiden lapset oirehtivat usein väkivaltaista ja turvatonta perhe-elämää tavalla joka erehdyttävästi muistuttaa näitä häiriötiloja.

Syrjäytyneisyyden ehkäisystä 5:

- Lähes kaikki kouluampujat ovat olleet syrjäytyneitä ja hakeneet myös apua ennen tekoaan ollessaan kärsivässä kehitysminässään.
- Kouluampujien surmateko sen sijaan on todennäköisesti tehty alistavassa, ylemmyyden tuntoisessa, muita ihmisiä ja myös omaa kehitysminäänsä vihaavassa ja halveksivassa minätilassa, joka yleensä saa ylivallan kehitysminän menettäessä toivon avun saamisesta.
- Keskeistä on avun tarjoaminen potilaan kehitysminälle, ja sen sanoittaminen, miten uhanalaiseksi, masentuneeksi ja toivottomaksi se kokee itsensä kaoottisten minätilojen uhan alla.
- Näin toimien suurin osa, ehkä kaikki, koulusurmat olisi voitu ennalta ehkäistä.

TYÖNTEKIJÄN ROOLI

Erityisesti sosiaali- ja terveyspalveluiden työntekijät kohtaavat asiakkaittensa persoonallisuuden eri puolet.

- Kun he kohtaavat aikuista vastuuta pakoilevan pelurin, se joko suututtaa heitä tai he tulevat manipulatiivisesti syyllistetyiksi tukemaan uhriminän epäterveitä pyrkimyksiä.
- Kohdatessaan uhriminän vastapelurin, pelottelulla, mitätöinnillä ja uhkailuilla asioitaan ajavan sadistisen alistavan minän, se niinkään suututtaa työntekijöitä tai he antavat pelosta periksi.
- Työntekijöiden tulisi pysyä jämäkästi asiallisina aikuisina, asettaa rajat niin asiakkaansa uhriminälle kuin alistavalle minälle, ja kohdistaa aina sanansa asiakkaan iänmukaiselle puolelle.
- Kaiken tehokkaan auttamisen edellytyksenä on luonnollisesti myös se, että avun antaja itse pysyy aikuisessa minässään.

YHTEISKUNNALLISIA NÄKÖKOHTIA

- Aito hyvinvointivaltio nojaa vastuuntuntoiseen ja aitoon välittämiseen kykenevään aikuisuuteen.
- Se tarjoaa kansalaisilleen sekä **riittävän psykososiaalisen pääoman**, että **aineelliset edellytykset** kehittyä edellytystensä mittoihin, ja tarvittaessa apua elämän saamiseksi iänmukaisiin uomiin.
- Se suo niin **elämänilon** ja **onnistumisen**, kuin työnsä hedelmistä nauttimisen oikeuden ja turvan, niin sairauksien, työttömyyden kuin vanhuuden varalta.

YHTEISKUNNALLISIA NÄKÖKOHTIA

- Aito hyvinvointi on kehitysminän varassa.
- Aito hyvinvointi ei voi rakentua uhriminän, sosialismin "pienen ihmisen," varaan,
- Eikä myöskään alistavan minän, eli fasismin "yli-ihmisen" varaan.
- Kummatkin johtavat ennenpitkää täystuhoon, niinkuin kommunismin ja natsismin historiat osoittavat.